

COSYNREANA

Anul X. No. 33

15 August 1926.

In acest număr:

ION ADARBIȚEANU: *Nobletea gândirii*

MURĂȘANU MIO: *Hoțe*

IUSTIN LIȘIU: *Două pasări*

DELABARA: *Săptămâna unui smintit*

M. D. SAMARINEANU: *Mâini albe*

OCTAVIAN VOROBCHIEVICI: *Atacul satului revoltat*

HEINRICH HEINE: *Din „Cântece” trad. de I. Const. Delabala*

MANOLE AMPOIANU: *Cartile (A. Cotruș: „In robia lor”, I. Pillat: „Biserica de altădată”)*

Insemnări: Casa lui Vlahuță, Treizeci de ani de teatru, Năpastă jucată în Italienește, Desorganizarea Operei Române din Cluj

∴ Revistă literară săptămânală ∴

Director: Sebastian Bornemlaa

Redactor: D. I. Cucu

NOBLEȚA GÂNDIRII

de I. AGÂRBICEANU

Se afirmă că noul ministru al instrucțiunii publice, Dl Petrovici, profesor aniversitar la Iași, și autor de însemnate lucrări în domeniul filozofiei, ar intenționa să reformeze învățământul universitar, introducând obligativitatea unui curs de filozofie pentru toate facultățile.

Știrea a fost comentată de presă, unii afirmând că inovația nu va putea fi decât folositoare, alții făcând glume, cum e obiceiul la noi, și spunând că reforma s'ar datora numai faptului că titularul dela instrucție e profesor de filozofie.

Cine urmărește însă mai de aproape mentalitatea și felul de comportare al tinerimei, nu se va fi oprit o singură dată asupra fenomenului ce-l putem constata cu toții: soliditatea gândirii în descreștere la foarte mulți dintre cei trecuți dela războiu prin universități, și e destul de remarcabilă lipsă de cunoștinși generale în legătură cu istoria și evoluția gândirii omenești.

Lipsuri acestea cari lasă nu numai o mare lacună în cultura generală a tinerilor intelectuali, dar fac să se resimtă în însăși atitudinea pe care o iau în fața vieții. Și nu mai începe îndoielă, că dacă mulți oameni se pot feriți în viață fără o temeinică cunoștință filozofică, aceia dintre intelectuali cari au în primul rând menirea să facă educația generațiilor tinere, trebuie să cunoască drumul cugetării omenești în decursul veacurilor.

O muncă și o activitate care intră în categoria celor legate de ideal, nu se poate concepe nici menține statornic și folositor pentru alții, dacă dascălul, de orice specialitate ar fi, nu are el însuși o concepție asupra lumii și vieții, și mai ales dacă nu l-a reușit să simtă adierile vieții înalt spirituale, așa cum se pot întâlni în studiul aprofundat al gândirii omenești.

Despre superioritatea și sufletul spiritului nostru nu ne putem da seama decât atunci când luăm contact cu înălțimea semenilor noștri, a gândirii lor, a puterii lor sufletești. Atunci se trezesc și în noi

forțele ascunse, puterile care dormitează, făcându-ne să înțelegem prețul adevărat al lumii și vieții, și dându-ne posibilitatea să-l propovăduim și altora.

O muncă pusă în slujba de luminare a altora nu va fi niciodată cu puțință fără prețuirea îndeajuns a bunurilor spirituale, a superiorității lor față de cele materiale.

* * *

Disciplina filozofiei, știința ei, erau odată, și nu de mult, puncte de atracție care dădeau la o parte manualul de școală al elevului de liceu din clasele superioare și-i puneau înainte tratatele marilor gânditori. Într-adevăr adolescența multora n'afost hrănită numai de creațiile literaturii și istoriei, ci și de sistemele de gândire, așa cum au fost elaborate prin veacuri de marii filozofi. Înainte de războiu între liceenii claselor superioare se puteau auzi adeseori discuții înfocote, asupra sistemelor filozofice. Se citea mai mult, mai cu seze, în toate demehule/și dacă programul oficial nu era decât o înșirare, lectura particulară venia în ajutor nu numai în domeniile științifice din care aveai de susținut un examen.

Nu se poate contesta că după războiu se citește neasemnat mai puțin, și de către elevii de liceu și de către studenții universitari.

În deosebi lectura filozofică nu mai e la ordinea zile în pragul unui veac utilitarist început de o generație care trebuie să lupte cumplit cu creierea mijloacelor de existență materială.

Cari dintre absolvenții facultăților noastre se pot lăuda că, și fără cursuri speciale la universitate, au reușit să pătrundă, sau să cunoască cel puțin sistemele principale ale gândirii omenești?

Nu numai cărțile nu mai sunt așa de ușor la îndemână ca altădată; nu numai greutățile existenței îl fac pe student să nu mai poată învăța decât strictul necesar pentru examen! Se mai adaugă faptul că toate ramurile științii universitare

sunt așa de evaluate, sunt atâtea lucruri noi în toate domeniile, încât studentul, chiar când ar avea aplicare, cu greu mai răzbește să citească și o lucrare în afară de specialitatea lui.

Între astfel de împrejurări, și la începutul unui veac de preocupări atât de pronunțat materialiste și utilitariste, desigur că e bine să se ajute, chiar pe căi artificiale, puterea și disciplina gândirii. Dacă nime nu mai are vreme, în veacul vitezei să se gândească, să mediteze o carte citită pe 'ndelete, o lucrare în măsura să-i dea o disciplină a gândirii, nu pot fi fără folos cursurile obligatorii de filozofie, unde li se va da de-a gata materialul care altfel e nevoie de căutat în lungi citanii.

Fără o disciplină a gândirii, nu poate fi nici una a sentimentului, nici a faptelor, și cutezăm să spunem, nici o adevărată nobleță a vieții. Ori câte cunoștințe de carieră practice va avea cineva, motorul principal al activității, al atitudinilor sale va fi tot concepția intelectuală față de lume și viață, și atitudinea morală impusă de aceasta concepție.

În realizările pe cari viața le așteaptă dela cei numiți adevărați intelectuali, și cari au în primul rând să fiină aprinsă făclia unei vieți omenești superioară prin nobleță, prin altruism și iubire, vei putea face prea puțin, dacă nu ți-ai luat nici odată seama că tu și semenii tăi sunteți într-adevăr viețuitoare ridicate cu mult de-asupra realităților materiei, că gândul tău poate atinge înălțimea cerului, cum l-au atins atâția mari gânditori și pătrunzători ai vieții.

Omul-oficiu, ori omul-mașină, chiar cea mai perfectă, nu poate fi un element de înaltă civilizație, de propășire omenească dacă nu știe aprecia îndeajuns lumea gândirii și a sentimentului superior omenească, așa cum îl regulează noblețea gândirii.

Lată pentru ce o familiarizare a elementului tinăr cu filozofia ar putea da mult ajutor nizuințelor spre bine ca și a celor spre cultură reală.

HOMO

— Urmare —

de MUNTEANU-MIO

— Cetățeni, le-am zis celor adunați, port de ani de zile pecetea rușinii, semnul celor scoși din rândul oamenilor, pentru-că am vrut să-mi scap cetatea de cel mai fioros dintre asasini. Azi e mort tiranul, răsplata suferinței mele să fie rostirea judecății, că sunt reprimiți într'acei, pentru cari m'am jertfit.

Vre-o căți-va mă aprobă și cereau judecată grabnică, dar cei mai mulți își ridicară vocile pentru a veni o altă dată înaintea lor.

— Se hotărăște asupra sorții unui neam. Soartea unuia nu poate fi pusă în cumpăna judecății, înaintea celor mulți. Un glas răsleț nu va putea acoperi tumultul vociilor unui popor.

„De altă dată cetățenii Când sângeră o rană de pumnal, nu vom lăsa pe cea născută dintr'o înepătura de jânțar. Își vom șterge semnul rușinii, când puroiul griilor ne va lăsa. De altă dată, cetățenii!”

Așa vorbira cei mulți și apoi începură alt sfat.

Eu am rămas fără glas. Judecata lor o știam înainte de a o cere și totuși am crezut pentru o clipă că poate fi aita.

Inconjurat de o ceată de copii, coboram treptele pieții. Mă rezămai pe ultimul, obosit nu de trup ci de suflet. Simțeam că mi se împetresc membrele. Se dăramăse în launtrul meu și ultima speranță. Trupul murea după suflet. Cugețam fără să pot desluși o cărare în puvoii gândurilor. Eul își pierde viața în mijlocul acestor gânduri nestăpânite. Îmi păream un strein; iar prăbușirea în afară de mine. Și apoi iarăși îmi dădeam seamă că sufletul meu se prăbușește. Fiecare gând viu se schimba într'un eu, eram eu în mii de oglinzi și voiam să adun, să'nchid în mine pe toți acești eu. Nu știam pentru-ce fug de mine, pentru-ce vor să mă păresească, simțeam doar dorința de a-i avea pe toți din nou în mine, căci altcum mă prăbușeam. Îmi păream o clădire, din care încep să sară pietrele temeliei, și cercam să le adun pe cele surpate, să le reșez de unde au căzut, căci mă acopereau ruinele. Mi se părea că visez, deși eram

DOUĂ PASĂRI

*La fereastra din grădina, pe o ramură de crin
Când s'așterne umbra nopții două paseri albe vin.*

*Una cântă dulce cântec despre pribegia lor
Și își scaldă 'n colb de aur marginile-aripilor.*

*Ceealaltă vede luna cum s'aprinde 'n slăvi de foc
Și sorbind miresme calde ține-un trandafir în cioc.*

*Într'o zi dușmani sălbatici spart-au cuibul lor cu pul,
Și de-atuncea plâng într'una, dar nu-l pasă nimănui.*

*Astăzi când coboară toamna s'a uscat și bietul crin,
La fereastra din grădina pasărilor nu mai vin.*

*Cine știe 'n care parte zboară 'n lume, fără rost,
Despuiate de iubire și de sfântul adăpost.*

JUSTIN ILIEȘIU

treaz. Voiam să mă trezesc din realitate. Era totul la lumina zilei și totul îmi părea fantastic ca și în visuri. Astfel e nebunia. Și simt că nebunia mi se strecoară în creier. Pe o mie de spărturi pătrunde nebunia. Sunt singur și încerc să le opresc pe toate. Mă învăț îngrozit printre torentul gândurilor ce mă copleșesc și sper încă scăpare, pe când mă simt înecat.

Copii mu-aruncă cu pietre. Sângele mi se prelinge pe față și eu numai acum îi simt căldura. Blesmată existență. Sfârșească-se odată. Aceste vipere mici, acești noi homo, sunt tot atât de veninoși ca și cei cari i-au creat. Ce ar fi să strivesc capul câtorva dintre ei. Sunt pietre destule. Voi găsi pentru fiecare câte una.

Și am început să-le arunc cu pietre. S'au împrăștiat ca niște paseri speriate. Apoi s'au reîntors cu brațele încărcate de arme. Am început să ne batem. Un nebun și o droaie de copil. Căci sunt nebun de bună seamă.

Jocul acesta îmi plăcea chiar. Începeam să-le ținesc cu atenție. Câtorva le spărsesem capul. Aceștia plecau țipând spre casă. Își aduceau răzburătorii părinți.

M'am văzut împrejmuit de sute de cetățeni. Eram un nebun, puteau să se desfete.

Mie-mi venea o poftă nebună să-l arunc și pe aceștia. Să sparg capul câtorva mai îndrăzneți. Și început să arunc.

M'au legat apoi de mâini și au

început să se sfătuiască: „E cel ce a cerut mântuire astăzi — mă recunoscă vre-o căți-va. Poate l'a înebunit asprimea judecății. Să-l legăm aici în piața pnaa vom aduce alta judecată.”

S'au împrăștiat, lăsându-mă din nou singur cu copiii. Acum eram legat; iar micile vipere puteau să se răsbune. Vre-o căți-va dintre ei, pe cari li răntisem, propuseră să-mi scoată ochii. Dar se temeau să s'apropie. Atunci începură să mă lovească de departe. Priveam neputincios la acești mici calai, ce-mi pregăteau moarte. Sângele îmi țâșnea din zeci de răni. Mă durea să țip și tăceam. Și apoi odată simți că totul mi-a trecut. Rănilile îmi săngerau fără să mă doară. Ameții.

O femeie, sclava d'upa înfașșare, mă privea cu milă. Era tinăra și frumoasă. Poate patria ei era Orientul. N'avea nimic din mândria romanelor. Era biandă și viatoare. Îmi pipăia rănilile și mă întreba dacă mă dor. Voiam să-i răspund, să-i mulțumesc și nu puteam. Și apoi iarăși am căzut în leșiu.

Mântuitoarea mea era pusă de stăpân într'un sat lângă Roma, supărătoare a sclavilor. Era favorita stăpânului și stăpâna a sclavilor. Venise la Roma s'asculte poruncile stăpânului. Mă gâsi și făcându-i-se mila de mine, m'a adus aici.

Îmi este dat oare să-mi odănesc câte-va clipe suferințele sau vor începe din nou?

Blestemul răilor e ca și apa unul

râu. Curge fără întrerupere. Suferițele mele trebuiau să reînceapă.

Unul dintre sclavi, lubea pe cea, care mi-a fost mântuitoarea. Temându-se să nu prindă dragoste de mine, veni la ea și mă ceru. Eram scos de sub lege; iar pentru cel ce îmi lua apărarea se scria aceiaș pe-deapsă.

Mântuitoarea mea ezită. Când veniră apoi și ceilalți sclavi, își înăbuși plânsul și mă dădu lor.

Sufletele de sclavi! Cea mai hidoasă grimasă a omului. Cu semnul ce vi l'a ars pe braț va înegrit și sufletul. Un nume, a fost deajuns să vă facă din bun rău, din demn nemernic. Voi nu vă mai sfiți să pătați numele de om. Răcnetul ce-l sloboziți pe gâtlej, numai încercați să-l acoperiți cu rușinea omului. V'a făcut animale, deși frâu liber firii voastre sălbatice. Eu sunt și mai prejos decât voi. Eu numai am zei, carora aș putea să le semen și astfel dejosindu-l să le atrag mânia. Eu pot să urlu și să blestem. Mă pot linguși și chiar sărut praful urmelor voastre. Sunt doar un ce, care vrea să trăiască, fără să-și știe rostul. Lăsați-mă să plec sau striviți-mă dintr'odată, dar nu mai prelungiți îndoiala chinului.

Și sclavii hohoteau. Un nebun dacăr vorbi pietrelor și ele ar hohoti.

Doă zile m'au ținut spăzurat de o creangă și'n toată această vreme m'au chinuit mai mult cu batjocurile lor decât prin lovituri.

Acești sclavi mi-au stins ultima licărire a sufletului. Disprețuit printre oameni, păstram încă în mine rușinea, care te face să îți ascunzi nemernicia. Această rușine te învață că ești încă om și ai suflet. Hulele lor necontenite m'au silit apoi să mă dejosesc și să-mi port cu nepăsare noroiul pe față.

Acum acești sclaviau întinat prin batjocurile lor și ultima lună albă din mine. Simt că sunt numai tină. Nimic din mine nu mai e curat. Nimic nu mai pot iubi din mine.

Mi-an pângărit trupul și m'au alungat și el. Mi-e silă de mine. Mă dăd să-mi împreun mâinile, spre a nu le murdări și doar tină sunt amândouă. Și fața îmi e tină și trupul îmi e tină.

Am fost om și am devenit asemenea unei mocirle. Omul n'are bun în el de atât poleiala. Omul e o statuă din tină, acoperită cu foi de aur. Desfaci foile și atîngi tina. Nu-i luați demnitatea, căci numai pe aceasta o are. Încolo e numai nevoi. Și cine

te poate întina, precum te întină omul.

Animalele cresc în aceeași mociță cu noi și contactul lor nu te dejosese. De ce atingerea omului e atât de dejositoare?

Un cetățean m'a chemat în sfatul poporului. Vor să-mi ridice rușinea purtată atâta vreme. Vor să mă acopere cu alte frunze de aur, fie acestea și false. La ce-mi folosește această târzie scăpare. M'am văzut atât de gol, încât voi vedea și prin aur, tina. Voi primi ertarea lor într'un singur scop. Să pot muri demn. Mă voi crede pentru un moment iarași liber și curat și în acea clipă mă voi străpunge.

Homol Om! Un nume pe care îl voi urî chiar dincolo, în împărăția umbrelor. Nu știu cine stăpânește cealaltă lume. Nu știu durerile ce-i stăpânesc pe cei morți, dar binecuvântată fie moartea, căci îmi va închide poarta acestei lumi.

Homol. Învățasem să te cinstesc. Îți admiram statura mândră, brațul

neșovăitor, ochiul neclintit și neînsălmântat Te vedeam cinstit, mărinimos, bucurându-te cu cei ce se bucurau și întristându-te cu cei ce plângeau. Te-am văzut încovoiat fără ură sub biciul ce te lovea și mi-a fost milă. Am încercat să abat loviturile. Am fost aspru pedepsit.

La început am răs auzind înțelesul sentinței: „Te dau pradă celui mai foros animal: omului”, îmi zise tiranul. I am răspuns liniștit: „Omul e bun și demn. Dacă marea e turburată la suprafață în adâncuri e bună și liniștită. Vânturile nu pot scormoni afunzimele. Brutalitatea celui ce lovește nu poate copleși firea bună din om. Pedepsa ta nu mă înspăimântă, căci nimeni nu va ridica braț asupra mea.”

Tiranul hohoti sălbatic: „Mulț mea e cea mai blestemată dintre fiare. Ea nu poate fi stăpânită decât cu lovituri de bici. Mulț mea îți pare bună, căci e îmblânzită de stăpân.

Tigrul îmblânzit e laș, iar nu bun. Mulțimea e asemenea tigrului.”

Am crezut în tine om. Cât de ascunsă în umbra amintirii mi se pare această credință. Azi te urăsc. Azi mă urăsc și pe mine, pentru că îți sunt semen.

Sunt în Pădurea Zeilor. Bătrânul filosof se pare că-l mort de atia o zi. Culoarea feței e încă vie. Am venit prea târziu părinte. O dacă și-ași mai fi putut auzi odată sfaturile pline de înțelepciune. Celor ce mor le e sete de mângăere. Voi răfoi cu mâini tremurânde aceste papirusuri, gândurile tale:

— O mamă având doi gemeni, chemă la sine pe toți acei cari cunosc taina lucrurilor: auspicii, auguri și haruspe, pentru a cunoaște soarta fiilor ei. Și toți aceștia proceră unuia o viață plină de chinuri și nenorociri, iar aluiat desfătare și fericire.

Când gemeni aveau dolsprezece ani și începeau să priceapă înțelesul vieții, mama îi chemă la sine și culcând în brațe capul celui căruia i se prorocise nenorocire, începuse-i arate viața ce-l așteaptă, dar nu cea prorocită, ci una plină de fericire și minune. Trei zile îl descrie o viață, cum numai visurile unei mame iubitoare știe s'o dorească. Trei zile îi desfătă sufletul copilului cu cele mai alese întâmplări, a căror erou era el și a căror învingător el era întotdeauna. Ii înșiră toate poveștile fermeceate auzite vre-odată, toată comoara frumoaselor mituri cu Zeii, a căror stăpun era el și învingător întotdeauna el. A treia zi apoi îi dădu să bea dintr'o otravă, ce-l ucise dintr'odată.

Iar cel căruia i se promise o viață plină în desfătări crescuse mare și soarta i-se împlinise. Deveni puternic și bogat, cinstit de cei aleși și temut de cei stăpâniți.

Mama sa veni la dânsul și-l întrebă dacă-l fericit; iar el îi răspunse: „Nu sunt de loc fericit ci aș fi vrut să fiu eu în locul fratelui meu. Lui i-ai creat o viață ușoară ca un vis și plină de fericire. El avuse într'o clipă tot cea-ce viața îl poate da omului, fără ca în schimb să-i fi cerut ceva. Pe mine orice plăcere mă costă mare de dureri. Prețul fericirii înțrece întotdeauna fericirea. Viața ne îmble daruri, dar prețul ni-l ascunde și numai după ce le-am primit, ne vedem j-fuiți ca de un cămătar. Toate ne par frumoase și

ușor de câștigat, până-ce le avem. Viața nu-l frumoasă decât visată. Viața nu-i frumoasă decât ca o veste ascultată dintr'o gură bine-cuvântată*.

Aceasta istorioară e acea a zădărniciilor tuturor lucrurilor.

Odată am avut un vis ciudat. Se făcea că găsisem o comoară și ridicam cu lăcomie aurul dintr'ansa. Dar apoi îmi adusei aminte că nu e decât un vis și că trezindu-mă nu voi mai găsi nimic din tot ce am adunat. Am aruncat atunci de la mine aurul.

Acest vis m'a învățat, dar prea târziu, că și în viață fericirea e un vis. Alergi după ea neîncetat și când crezi că ai găsit-o, te trezești că

n'ai nimic în pumnii strânși cu lăcomie . . . . .

Sfaturile tale ascund cea mai aleasă înțelepciune, dar cine le va înțelege. Ți le-am auzit odată și mi-au părut frumoase, fără să le înțeleg. Azi le pătrund rostul, căci totul m'a înșelat în viață.

Mă'ne voi auzi rostindu-se sentința poporului și în acea clipă voi trece pragul morții . . . . .

Sentința, care-l readucea între oameni n'a fost rostită niciodată. A trebuit să plară, poate de mâna omului, care-l făcuse să sufere într'ată și pe care îl ura fără pace pentru aceste suferințe.

(Sfârșit)

deți? tocmai la el. Da, domnilor, mă gândeam tocmai la el!

— Domnule — încep fără să-l privesc — iartă-mă dacă te primesc astfel, dar omul în casă la el face cum poștește. (Acți mi-adusei aminte că n'am p'ătit chiria de două luni!) Știi bine că sunt sărac (cuvântul nu-i plăcu) și original în felul meu. Ți place? ocupă loc; nu-ți place? călătorie bună: poți ieși pe unde-ai intrat fără a mai bate'n ușa! — și continui să fumez tacticos și liniștit.

— Știu că ți-ar conveni! — vorbi el vrăjmaș, și se așază pe scaun după ce și rezemă bastonul într'un ungher al odăii. Stoaie apoi tabacherea și prinse a răsuci o țigare de om necăjit, uitându-se plez-ză la mine. Nu se grăbea deloc.

— Și 'ndefinitiv, ce poștești, domnule? — întrebai căsărind.

— Să-mi plătești datoria! — răspunse el arțăgos, și mi-se păru că-și aruncă ochii la bastor!

— Și dacă n'am? Da! și dacă n'am?!

Se răsuci pe scaun, trase odată din țigară, mângăie bastonul cu o privire plină de gânduri foarte lămurite pentru mine, apoi, mai mult țipând:

— Eu am avut când ți-am dat?!

Sării din pat așa cum mă aflam, și mă urcai pe sobă. Privii împrejur încruntat, apoi m'așezai țurcește și văzându-mi chipul în oglindă (mărturisesc, eram foarte cerăghios) începui a râde cu hohote. Mă coborîi jos, luai bastonul creditorului meu (un clomag noduros de agent electoral) încălecai pe el și ocolii odaia de câteva ori chluind. După ce făcu această gimnastică originală, m'așezai pe bîrou, și privindu-mi creditorul, iarăși începui a râde. El se uita la mine cu ochii plini de spalmă. Măsură o cruce cât toate zilele, își scuipe'n sân, și după aceia trăgându-se lângă ușa:

— Ce ai domnule, ești nebun?!

Socotii că e momentul să prind taurul de coarne:

— He, he, altădată fac și mai frumos! la te uită!

Mă lăsaî binișor în mâni și după multe eforturi îmi stabilii echilibrul, apoi cu mișcări neisigure, pornii către celălalt capăt al odăii cu picioarele 'n sus. Când revenii cu picioarele în locul mâinilor, . . . creditorul meu dispăruse. . .

Marți, 21 Iulie 1926. Azi nu fusel la serviciu. La urma urmelor, e plictisitor al dracului să stai șapte ore pe zi cu nasul în desare. Nu-i vorbă,

SĂPTĂMÂNA UNUI SMINTIT*)

de: DELAVARONA

20 Iulie 192. . . Auzii că azi e luni. Dacă este într'adevăr luni — și desigur, luni trebuie să fie, deoarece mi'a spus un om cu mîntea 'ntreagă — apoi tare prost începui săptămîna. Dealtfel, nu mă minunez, nici nu mă îngrozesc. Eri pe toate le-am început prost. Și mă'ntreb: „dacă însăși viața am început-o prost, e cu putință ca vreuna din zilele ce se 'nșiră pe firul ei să fie altfel“? ! . . .

Cineva dintre dv. care nu găsește nimic mai bun de făcut, mă va 'ntreba poate: „de unde știi d-ta c'ai început prost viața“? ! Să vă povestesc ce mi-a spus o femeie, care-a fost martoră la intrarea mea pe poarta vieții.

Ci-că 'n ziua nașterii, am protestat așa de cumplit, încât, un frate mai mare al meu care se strecurase lângă pat, socotind c'am întrecut măsura, găsi de cuvînt să-mi înna-bușe țipetele cu o pernă pe care mi-o aruncă în față. Atunci am tăcut! Dar am tăcut așa de mult și bine, încât puțin a lipsit să nu mă scot nîcîcînd vreun scâncet! N'a fost așa, firește. După ce mă desmetcii, țipai două zile 'n șir, sbătîndu-mă ca o broască 'n gura șarpeului. Atunci am fost dus la biserică și botezat, pentru că cel puțin — spuneau ai casei — să purced în necunoscut cu un nume. La ce mi-ar fi folosit numele în cazul u-

nei călătorii — fie ea cât de lungă și oricâte puncte de trecere va fi avînd, — nu pot ști. Destul că fui lustr pe sus, și dus în casa Domnului.

Dar și aci o 'ncepui prost! Să nu socotii că m'am născut revoluționar. Dimpotrivă, sunt omul cel mai pașnic atîta timp cât nu mă scoate cineva din sărite. Și preotul care m'a botezat, se vede că nu s'a 'ndurat să mă cruț. M'a ridicat deasupra cazanului cu apă, strîngîndu-mă ca 'otr'un clește. Eu începui a mă sbate ca să scap din prinsoare, și tocmai când preotul bolborosea: „botează-se rebul lui Dum...“ luncui în apă țipînd! Dar mă pescuiră și ceremonia se săvârși. . .

Precum vedeți, n'am niciun motiv să mă plîng c'am început prost săptămîna. Ba, socotind că de prost am început unele din cele trecute, aș putea ch'ar să mă bucur. Căci, la urma urmelor, e mare lucru să te viziteze un creditor neînduplecat odată cu zorile. Faptul e oarecum plictisitor la 'nceput, dar cu timpul devine pur și simplu obișnuit.

N'am ceasornic. Niciodată n'am purtat astfel de unealtă. Mă trezesc odată cu soarele și mă culc atunci când socotesc eu c'a trecut mlezul nopții. Așadar, nu știu exact ora la care creditorul meu îmi bătu 'n ușa. Intră. Eu eram întins pe pat (ca omul la casa lui) și fumam ultima țigare gîndindu-mă. . . ce cre-

*) Din volumul cu acelaș nume ce stă s'apară.

multă ispravă nu fac. Șeful e de aceeaș părere, dar nu-mi spune. Ce stupid e șeful meu! Dar nici eu nu i-o spun, căci n'am deloc poftă să-mi ceară desființarea.

Lucrez într'un birou cu doi sași tot atât de stupizi, dar interesați. Unul, registratorul e pururea amețit. Bea de stinge. Bea și tace. Curios e faptul, că niciodată nu face scandal. La serviciu vine cu o regularitate ce te scoate din sărite, — când vine dintr-un loc. Lucrează toată ziua și nu vorbește decât atunci când e într-un loc. În schimb, cu hărțile vorbește necontenit. S'aude boscorodina acolo în colțul lui, ca o cârturăreasă. Uneori se poticnește. Cum începe chiflul, cum nu, destul că nu se prezintă la serviciu cu zilele. Tăgări n'are niciodată. Și nici tutun. Cere dela mine, și-l dau, — când am, când nu, răbdăm împreună și filosofăm.

Celălalt, șeful de birou... a! ăsta e teribil! E tot sas. (Mai spusese odată, parem!-se). Pururea râde. Râde, râde, ca mutul la licoană. Râde și vorbește de-ți soarele urechile. Nu-l pot suferi. Oamenii prea veseli nu mi-au plăcut niciodată. Par din cale afară stupizi și idioți. La dracu! Râzi dar râzi cu socoteală, râzi atunci când trebuie să râzi. Uite și eu râd — că toată lumea râde — dar râd numai când am pricină. Uneori, râd așa, din bun senin, dar numai atunci când mă aflu singur. Și când bag de seamă că am râs fără pricină... ei bine, ce socotești? Râd iarăși! Dar acum am un motiv: râd de prostia mea!...

Mercuri, 22 Iulie 1926. Astăzi făcu-i socoteala datorțiilor!...

Joi 23 Iulie 1926. După amiază mă nălăniți cu o domnișoară ce studiază dreptul. Era narmată cu svastica și insigna studenților creștini, înfățișată în bluză una lângă cealaltă deasupra inimii.

— De când aceste semne ale victoriei drăguț-o? — întreba-i salutând-o.

Mă privi cu nesfârșită milă, și îngână: „hm!”

Ne cunoaștem cam de multșor, dar n'are poftă să stea de vorbă cu mine. Nu n'are înțelegem asupra drepturilor femeii. Dânsa fiină, bătându-se cu pumnii'n pept:

— Femeia va ajunge cât de curând să aibă aceleași drepturi ca și hărbatul.

Eu râsând liniștit:

— Fleacuri!

Ne perdem apoi în teorii și ne

desoărțim dușmani pentru un timp nelimitat.

Azi e grozav de nferbântată. Mă privi o vreme cu doi ochi ca două țevi de revolver, încrunțată sprâncenele, încreți fruntea, sbârcl buzele într'un zâmbet grozav de disprețuitor și răcnii amenințându-mă cu arătătorul dreptei:

— Da! sunt antisemită din convingere, nu ca dta!

Cu mare greu, îi pipăii pulsul: era normal.

— Ce-ai pățit astăzi, fetișo? Ai spart vreun geam? Dărămata-i firma dela dugheana vreunui evreu? Apoi, arătându-i inima:

— Fericit, foarte fericit așa fi, dacă și acolo ar fi ceva.

Mă privi cu nflăcărare, și strigă:

— Să știi că estel!

Maică Precistă, Doamne, ce ții și cu emanciparea femeilor!...

Vineri, seara 24 Iulie 1926. Iau masa la un restaurant de mâna doua. Proprietăreasa — o văduvă destul de bine conservată — are o fată de vreo 16 ani, în jurul căreia se'mbulzește elevii mai răsăriți dela liceu. Căci fata e drăguță și foarte îngăduitoare. Bunăoară, astă seară când mergeam la masă, mi-arunca ochii pe fereastră în odaia ei... Poftim? Nu-i corect să te ulfi prin ferestrele oamenilor? Nu știu care dintre dv. nu s'a holbat cel puțin odată în viața lui la o fereastră în spatele căreia a bănuit că se petrec lucruri mai mult sau mai puțin vrednice de văzut. Și eu am bănuit așa ceva. Ș-am văzut lucruri dulci, foarte dulci. Am văzut anume cum domnișoara se'mpletise cu un elev de liceu și se sărotau de-și era mai mare dragul! Mărturisesc, simții un fior plăcut străbătându-mi trupul, iar înima svăcna amarnic. Grozav mi-ar fi plăcut să fiu în locul elevului de liceu!

Imi linsei buzele și trecui în restaurant.

Acu, un om la locul lui, s'ar fi oprit aci. Dar vezi, că eu nu sunt întreg. Cel puțin, așa spun gurile rele. Păreerea mea însă, e alta, și vă rog să credeți că am dreptate. Va să zică, gurile rele afirmă că nu sunt întreg și prin urmare — mi lipsește ceva. Eu, dimpotrivă, socot că mi prisosește ceva, de vreme ce am tot ceea ce au alții și ceea ce n'au ei.

Dar să vă povestesc urmarea.

Tocmai isprăvisem de mâncat, și aprindeam o țigară, când domnișoara își petrecea iubitul. Era roșie ca un ou de paște și ochii-i străluceau ca doi licurici. El zâmbea așa cum zâmbesc îndrăgostiții: părea că-l toată lumea a lull! Când domnișoara se'ntoarse, mă găsi în odaia ei lungit pe divan. A vrut să zică ceva, dar eu mă ridicai, și până să prindă de veste, îi sigilai obrazul cu un sărut scurt și apăsător.

— Ce faci domnule?! — îngâna ea bulmăcită.

— Ce-am făcut, vrei să zici!

— Nu ție e rușine?

— Nu te supăra, drăguțol! Am vrut să știu dacă obrazul d-tale este așa de dulce încât să-l sugă buzele tânărului care ieși acum ca o lipitoare. Altădată să potrivești mai bine perdeaua la fereastră, căci faci poftă trecătorilor!

Pironii privirile'n pământ, se roși puțin cum îi stă bine unei fete mari, apoi mă ruga să n'o spun la mamă-sa. Eu ieșii fluerând.

Și gândeam: „unele femei, sunt cași licoanele așezate în tinda bisericii: le sărută și credincioși, și necredincioși!”

Sâmbătă, 25 Iulie 1926. Uite: să mă pice cu smoolă cineva, și nu mi-aș reaminti limpede cum s'au petrecut lucrurile. Atăta știu doar: azi dimineață pela orele nouă, intrai în birou cu pălăria pe-o sprinceană, fluerând un marș funebru. Trecui pe lângă masa registraturului, lual o linie, și'nceput a bate tactul în dulapul cu archiva: tam, tam, tam! tam, tam, tam! Șefului de birou îi tremurau ochelarii pe vârful nasului. Registraturul, amețit bine de tot, blojdise ochii la mine și râdea prostește. Într'un colț al biroului, servitorul, un român volnic și cu frica lui Dumnezeu, măsura de zor la cruci bălbând rugăciuni. Aruncaii linia jos, făcui palma dreaptă pânlie, și potrivind-o pe buze, pornii a da ocol biroului: „tam-ta-ra-ram-tam-tam!... Registraturul râdea să moară și bătea'n

palme tactul, iar șeful de birou și servitorul, se strecurară blinșor pe ușă. Unul șopti: „știam eu bine că are s'ajungă acil!" Atunci mă străfulgeră un gând: „oare, nu sunt eu într'adevăr nebun?" Tam-ta-ra-ram-tam-tam!... și măsuram la pași răspicați, cu capul sus, privirea 'nalte, ca un recrut la paradă. „la să fac puțină militarie" — 'mi spusese. Și deodată răcnii din adâncul bojugilor: „drepti!" Registratorul sări ca ars și rămase într'o poziție de „drepti" desăvârșită. Părea că-l zidit acolo în mijlocul biroului li făcui o inspecția sumară, crunt și grav, examinai „terenul", și punând mâinile'n solduri, răcnii: „la dreapta!" Se execută scur și energic. „La stânga'mprejur! Direcția ușa, pas de defilare 'nalteee...! arși!" Și unde pornirăm amândoi sdupându de se cutremura din temelii clădirea. Pe coridor, întreg personalul (nu lipsea nici șeful!) se uita la noi, gata s'o ia la picior. Atunci comandai: „pentru onor, capul la stânga!" Ostașul meu întoarse cu atâta energie capul în direcția comandată, încât toți ceilalți o luară la sănătoasa. Servitorul doar mai avu veme să rostească tremurător: „Doamne izbăvește-ii!"

Ne trezirăm în stradă, unul la trei pași în urma celuilalt. Registratorul intră în crîșma de peste drum, iar eu mă'ndepărtai spre casă...

Duminică, 26 Iulie 192... Am spus — paremi se, — că mă trezesc odată cu soarele. Azi, fiindcă e a șaptea zi, mă hotărîi să nu părăsesc patul decât la orele 9. Ți-ai găsit! Proprietărea mea...

Dar să v-o prezint.

Este o săsoaică naltă și mlădi-oasă ca o cravașe englezească. N'am văzut o frumuseță desăvârșită, — dar urîșenia perfectă, în toată goliciumea ei, este reprezentată de proprietărea mea. Imagi-nați-vă un trup înalt și caraghios de subțire, purtând un cap extraordinar de mare acoperit cu o clae de păr lăptos a cărei culoare e greu de stabilit. Fața ei, desgustător de sbârncită, oferă privirii următoarele podoabe: un nas colosal, svârșit deasupra unei perechi de buze ce par o fi 'ntoarse pe dos. La extremitatea de sus a nasului, de ambele părți, două borte străjuite de câteva fire de păr — simbol al genelor și sprincenelor — adăpostesc o pereche de ochi de un albastru spălăcit, neexpresivi, tivii parcă de

MÂINI ALBE!...

Laurel Lecca

*Mâini albe, mâini de lapte,
Pe clape de sidef,
Alunecați ușoare. Din murmure, din șoapte
Brodați ca pe gherghef
Acei fiori de vraje, ce sufletul îmbată,
Mâini albe, mâini de lapte
Sublime mâini de fată.*

*Alunecați ușoare, pe clape argintate
Și dați cuvânt tăcerii misterul să și-l spună...
In note crenelate,
Cromatica văpae — al dorurilor vaer —
Din valul cel sălbatec în crâncenă furtună
Torceți-o ca un caer.*

*Turnați, turnați nădejde în cruda desperare
Și amuștii cu slova cea gureșe — tăcerea
Sublime mâini de fată, alunecați ușoare;
In inspirarea voastră mi-e toată mângâierea.*

M. G. SAMARINEANU

marginia spăta a pleoapelor, sim-punse ic-colo cu fire de păr. Cratul ei, este asemănător cântecului unei orge hodoregita într'o d'asăică pustle. Când vorbește, arată 2—3 dinți galbeni, infiptii în gingiile roșii, iar pe buza inferioară se preling alene dăre de bale...

Are 72 de ani, și e... domni-domnișoară!...

Va să zică, hotărîi azi dimineață, să mă scol boerește. Câteva clocănituri repezi în ușă, mă convinseră însă că n'am acest privilegiu într'o locuință neplătită de luoi de zile.

Răcnii:

— Băgă-te!

Observai nasul proprietăresii mele cum apare încet tocmai lângă pragul de sus al ușii întredeschisă, apoi câteva lafe de păr, și, însfârșit, deschizând complect ușa, se pro-țapi în prag, punând mâinile'n solduri:

— Morgen!

— H.! că de mult nu ți-am vă-zut cinstita față! — și aprinzând o țigare, îi arătai scaunul. Dar ea nu venise în vizită.

— Când plătește chiria?!

— Cine?! — făcui eu cu naivitate.

— Cum cine?! — dumneata. M'apacai să'înșir un discurs, dar începui prost!

— Să știi, că eu dau la judecată.

— O să-mi lei cureaua dela amuar! — și mă'atorsel cu fața la perete.

— La d-ta nu rușine?!

Cu o mișcare a piciorului, svârșii plapoma depe mine, mă coborîi din pat, și 'ncepui a-mi face toaleta cași când ași fi fost singur în odale. Atzii un „Verfluchter" — sau cam așa ceva — precedat de un „pfui!", apoi o isbitură teribilă a ușei — și „domnișoara" se mistui în coridor boborosind la 'njurături, în limba ei. Și aceste boboroseli aduceau minunat cu sgomotul produs de o butie goală rostogolită într'o prăpastie...

ATACUL SATULUI REVOLTAT

de OCTAVIAN VOROBCHIEVICI

Un trib poposit pentru noapte, pe povârnișul unui plai. În lungul cercului de apărare din jurul carnelor, mișcau ici colo umbrele sălbaticilor, jumătate oameni, jumătate fiare. Se ridicau, făceau câțiva pași în dreapta, sau în stânga și iarăși se trânteau pe pământul umed. Câteodată s'auzeau mârâituri răgușite. Se sileau să vorbească în șoapte. La mijloc erau îngrămădite cărațele. Femelle și copiii celor de ne linia de luptă, nu se vedeau. Dormeau desigur în pae. Căii mâncau, legați. Lanțurile căpeștelor sunau frecându-se de oslii. Șefii se plimbau încet, sfredelind întunerecul viclean. Nu departe, risipite peste câmp, erau cadavrele vrășmașilor uciși. Cerul era acoperit de nouri. Poate că oamenii erau îmbrăcați în piei de animale, poate că erau pe jumătate goi. Minte lor era greoaie ca mintea unor oameni obosiți de neodihnă. Ceva de groapă, de sălbăticia pădurilor, trăia în creerii ascunși sub frunțile ce trebuiau să fie înguste, păroase și țesute către spate.

Numai când cerul în preajma zorilor începu să se lumineze și trupurile să se lămurească dintre mărăcini, ochiul prinse să deosebească arătarea nocturnă. Nu era un trib. Măminile nu înțeștau între degete arcuri și suliiți. Trupurile nu erau acoperite cu piei păroase de animale. Erau oameni de astăzi. Erau ostași. Erau servii cei mai supuși al civilizației moderne. Erau proprii mei soldați. Iar eu, șeful lor, nu purtam în coamă pene strălucitoare. Ochi mei nu aruncau fulgere de ură din besna inimii. Ghiarele nu strângeau prăselele cuțitului care păstra încă până în gardă roșul sângelui vrășmaș. Nu. Steteam rezemat de dricul unei căruțe. Priveam trist înaintea mea în tăcerea adâncă din întinsul câmpiei. Aveam ochii umezi de suferință. Știam că trebuia să arunc gloanțe, în piepturile în cari așa fi vrut să pătrundă cuvintele mele calde. În piepturile unde-ar fi trebuit să fie rădăcinile învățăturilor apostolilor iubitori și miloși, cari de mult înaintea armatei trebuiau să aducă sămânța roditoare.

Mi-eră frig. Două nopți nedormite îmi îngreunau pleoapele și-mi învâluiau gândurile în ceață. Oho-

seala mă făcea nepăsător de tot ce mi s'ar fi întâmplat. Mă uitai la ceas. Curând trebuia să se lumineze. Și când clipele acelea de rațiune aburoasă, un singur gând persistă tare, ca un felinar în întuneric. În zori trebuia să mă gădesc la apusul satului a cărui populație se ridicase cu arme împotriva stăpânirii și să-l atac împreună cu alte trupe, cari veneau din alte părți.

Mă scuturai. Făcui câțiva pași. Apoi poruncii căruțașilor să înhame. Chemai comandanți de plutoane și ordonai îmbarcarea. Trupa se strânse greoaie, amortită de frig și nedor-

mită. Oamenii se suită în căruțe. Trimisem un pluton înainte, ca să ferească grosul de vreo surpriză.

Porumburle înalte și uscate foșneau tainic. Nu vorbeă nimeni. S'auziă numai scârțâitul osiilor și pocniturile bicelor. Cerul se spăia de nori și se lumina. Departe, albind în zare, se lămurea turnul bisericii din satul pe care trebuia să-l atacăm.

Compania puse piciorul pe pământ. O desfășură pe câteva linii largi și pornirăm cu băgare de seamă înainte. La început pășeam iscoditori, cu splăzirile încovolate, gata să deschidem focul la cea dintâi mișcare neobișnuită. Încetul cu încetul însă, ne obișnuirăm cu foșnelul porumbului și cu umbrele înșelătoare. Mersul ni se făcu mai sigur și mai iute. Porumburle se terminară. Câmpul se întindea neted până în marpinea satului. Plutoanele înaintau vânătoarește. Nu vorbea nimeni. Satul părea un monstru uriaș tolănit pe câmpie și dormind fără să la seama la ata-

curi. La nord învâluirea se terminase. Mă lăsai cu plutoanele mult spre sud. Un pârălaș ne tăia drumul. Intrarăm în apă până la genunchi și trecurăm pe celalalt mal. Deodată din față, primiră focuri repezi, cadențate, de arme automate. Ne trântirăm la pământ. În niște tufișuri dinaintea noastră, la câteva sute de pași, se zăreau scilpirlile flacărilor din țevile adverse. Gloanțele plesneau biciuitoare pe deasupra capetelor noastre, lovind ca niște sfârcuri de bice în crăcile pomilor. Frunzele forfecate cădeau fluturând. Focul dușman ne ținu câteva clipe lipiți de pământ. Strigai un ordin înapoi. Și imediat, ca o ușurare, mitralierele mele începură să ține tot mai multe, tot mai repede, spre locul unde bandiții ne țineau calea. Dela primele lovituri, armele inamicului amuțiră. Pe dubitate, cu prudență, apoi mai îndrăznești, continuarăm înaintarea. În nordul satului s'auzeau împușcături dese. Părea o ploaie cu platră pe un acoperiș de tablă. Apoi, pe neașteptate, solemu sfidător, se auzi primul bubuit de tun. Secția noastră de artilerie își începea treaba. Undeva, poate între case, poate între zidurile unei gospodării, poate în altarul bisericii sau între crucile cimitirului s'auzi grohăitul prelung al exploziei. Zgomotul acela rupt din fundul pământului, făcu liniște adâncă pe câmpul de luptă. Carțuzele infanteriei păreau vite ascuțite.

În sat oamenii fugeau zăpăciți în toate părțile. Vitele speriate se prăbuseau prin șanțuri. Păsările băteau din aripi pe sub toate gardurile. Artileria trăgea rar, ochiind bine, de aproape, fără grije că i-se va răspunde, sigură de victimă și conștientă de puterea ei. Desfășurarea infanteriei se termină.

Chiar pe linia soldaților mei, era o mică fermă. O casuță clădită din vâltucl de pământ și acoperită cu olane. Ferestrele erau astupate de obloane rudimentare. Ușa era închisă. Pe o masă lungă, la soare se uscau struguri negri. Un câine sfios, cu spaima încremenită în ochi se lipise de ușa casei. Soldații din jurul meu ocoliseră de câteva ori gospodăria, căutând pe stăpân. Bătură în ușă. Nu răspunde nimeni. Unul isbuti să deschidă un oblon, apoi o fereastră. Se strecură înăuntru și deschise ușa. Intrai și eu. Era întâi un coridor cu o vatră în fund, apoi o odăiță. Un pat de scânduri, acoperit cu o scoarță

țărănească, un dulăpior cu strachine și ulcele, două mesuțe și un colțar plin de lcoane, în fața căruia veghea o candelă stinsă. Pe masă, un colac. Totul era curat și în ordine. Nimeni nu se ascundea în cuibul sărăcăcios, care mirosea a pământ ca o groapă. Ești și ordonai să se închide totul.

După o noapte friguroasă, un soare cald desamorțea natura. Razele lui fierbinți îmi mângăeau ochii oboșiți. La câțiva pași de mine, soldații mâncau cu pâine strugurii ce-l pusesese gospodarul să se usuce. Erau veseli glumeau pe socoteala stăpânului absent. Imbrățișat de căldura dimineații de toamnă nu mă gândeam la nimic. Știam că trebuie să aștept ca artileria să termine bombardamentul și apoi să atac. Nimeni nu trăgea în noi. Se părea că răsvrății se risipiseră mai repede ca în alte sate. Mulțimea nevinovaților suferea și avea să sufere încă de pe urma lor. În revoluție, sacrificaiți sunt în primul rând naivii și nevinovații. Șefii scapă, sau sunt prea puțini fața de masa mare a celor ce au de suferit, așa că atunci când cad, sângele lor e o picătură într'un fluviu.

Artileria tăcu. Departe, din porumburi, s'auzi un semnal prelung de corn. Înaintarea. Corniștii unităților trecură mai departe semnalul. Dădu comanda de pornire. Lanțurile de trăgători se ridicară și cu baioneta la armă se îndreptară spre sat. În margine, dintr'un bordei eși un bătrân speriat. Câțiva soldați se repeziră la el și smucindu-l de umeri

îl întrebau ceva. El făcea semne cu brațele că nu știa. Ostașii îl îmbrânciră și trecură înainte. În sat era larmă mare de câini, țipete de oameni și împușcături. Gloanțele fluierau în toate părțile. Cine trăgea? Ai noștri? Răsculații? Soldații săreau peste garduri, scoteau oameni din case și lovindu-i cu patul armelor îl îmbrâncea către uliți, unde patrulă speciale îl strângeau ca să fie apoi cercetați. Unii se opuneau să meargă. Alții se rugau în genunchi, jurând că erau nevinovați. Alții se înclau în case, în beciuri sau se ascundeau în poduri ori glugi de porumb. Trebuia să se spargă ușile să se înfingă adânc baionetele în porumb sau stuf și să scoțosească peste tot ca să fie găsiți. Mi-se părea că asistam la o vânătoare de oameni în triburile sălbatice.

În învălmășeală, o scenă de o clipă fulgeră pe martori. Când soldații năvăliră într'o curte, o femeie tânără, aproape înebunită, cu ochii roșii și eșii din orbite, îl întâmpină urlând, în ușa casei, întinzând a apărare brațele înălțate și schițând conturul unei cruci peste intrarea cuibului ei. Unul dintre soldați țipă la ea să-i lase trecerea, ea să vadă dacă nu se ascundea cineva înăuntru. Arma soldatului și hită o amenințare. Ochii femeii dilatară, mușchii feței se înegriră fatnișt peste măsură, părul zburat îi căzu fiuturând peste obraji. Se încheștase de ușe. Soldatul nu pierdu timpul și își descarcă pușca în pieptul ei. Când noursul de fum se risipi, femeea se prăvăli moale, cu capul înainte, cu gura

căscată, cu ochi acoperiți de ceață, cu brațele căzute. Trupul ei cu hainele răvășite, acoperi scara de lemn, în timp ce o suviță de sânge se prelungea pe o scândură, picurând apoi pe pământ.

Ușa pe care o păzise se deschise, lăsând să năvălească pe prispă o fetiță de câțiva ani. Fără să privească la străinii ce umpleau curtea se aruncă peste trupul moartei țipând cu vocea ei curată numele cel mai scump: mamă!.. mamă!..

În casă nu era nimeni.

Ismail 1925.

Dela Asociațiune

Domnul al doilea vice-prezident al „Astrei”, Dr. Gheorghe Preda, însoțit de secretarii literar substituit dr. Horia Petra-Petrescu și de delegații despărțământului județean Sibiu, dl insp. școlii Siviu Teodosiu, a luat parte la adunările generale ale despărțământelor Agnita și Cincul mare ale „Astrei”. Toți trei au ținut conferințe și au citit publicului adunat, despre „Astra”, despre boalele epocii noastre, despre misiunea de regenerare ce o avem în zilele zburătoare de acum. S'au împărțit broșuri și s'au înscris membri în număr satisfăcător.

Adunarea generală a „Astrei” se va ține în anul acesta în orașul Zălau, în zilele de 12—14 Septembrie. Se tac pregătiri pentru reușita cât mai bună a acestor manifestări culturale de primul rang. Conferințarii de seamă (doii Gh. Bogdan-Duică, Alex Lapedatu, Șt. Cioban și Dr. V. Ilea) vor vorbi intelectualilor și țărănimii. O piesă teatrală, un concert, o expoziție de copii vor completa în mod norocos ședințele adunării, încât toți cei ce vor lua parte vor fi satisfăcuți. Va fi și un pelerinaj la mormântul lui Simion Bărnuțiu, precum și o festivitate la ridicarea unei troițe pe câmpul dela Gurisliu.

A aparat Nr. 7 (Iunie) al revistei „Transilvania” cu un bogat material literar-cultural. Între altele remarcăm: un articol al dlui G. Bogdan-Duică despre un manuscris găsit în biblioteca Brukenthal din Sibiu (după toată probabilitatea o traducere a Odiseii de Alecu Beldiman): documente din 1848/49, publicate de dl T. V. Păcățeanu. Hartii vechi de părintele protopop Elie Dăianu; o biografie și bibliografie referitoare la regretatul Ioan Ursu de dl. protopop Emilian Stoica; o biografie a sărbătoritului Ioan Gorun (Alex. Hodoș); Descrieri de călătorie (Constantinopol și Atena) de dl Vicepreședintele Dr. Gh. Preda; o analiză despre cartea prețioasă pentru ridicarea poporului a dlui Spiridon Popescu; o analiză a „Poveștilor ardelenesti” ale lui I. Pop-Reteaganul; observații sociale de dl Șt. Mărcuș; o dare de seamă despre activitatea secți. medicale (seria contra tuberculozei) de dr. Axente Iancu; un studiu despre „sokolism” și informații „Când lucrau legionarii români din Praga mână în mână cu sokolii”, după date autentice, poezii și poeme de dnii Z. Sandu, D. Psatta, G. Margean; o cronică bogată. Numărul 15 Lei. Abonam. 100 Lei pentru membrii „Astrei”; 200 Lei pentru ne membri, pe anul întreg.

Administrația Sibiu, Str. Șaguna 6.

HENRICH HEINE

DIN „CÂNTECE”

Când inimile ni se frâng, —
Din depărtarea albastră, —
Râd stelele și povestesc;
Râd de durerea noastră:

„Bieți oameni, cu suflet plin,
Știu dragoste să-și poarte
Și totuși, în iubirea lor,
Se chinuie de moarte”.

„Noi, niciodată n'am simțit
Iubiri mistuitoare,
De-aceea râdem și sintem
În veci nemuritoare.”

trad. de I. CONST. DELABAI

CĂRȚILE

A. Cotruș: „*In robia lor*”, ne aduce un admirabil volum de versuri. Talentul poetului se afirmă astfel încăodată robust, sănătos, cu toată aparența lui înșelătoare de căutat modernist. D. Cotruș nu își compune versurile după regulile clasice ale versificației, dar nici nu se ia de piept cu Dumnezeu, nici nu se extaziază pentru papucii Maicii Domnului și nici nu-și râde de buricul lui Sfântu Petru, numai pentru a face pe grozavul. Poetia sa este onestă și atunci când poetul se sbate în cătușele existerții, și atunci când dă piept cu realitatea din afară de el.

Originalitatea lui Cotruș constă în fond nu în formă, în simțirea aleasă și nouă în gândul îndrăzneț și omenesc. Legat de pământul strămoșilor lui, încearcă să se smulgă din rădăcinile trecutului și învins de trăinicia lor se înclină hotărârit de mal presus de noi. Din impulsul acestor două tendințe opuse, poetul își fixează o atitudine a lui, originală și bine echilibrată.

„Pământul proslăvindu-l și cutreerându-l,
„Ca un condamnat
„M'am întrebat,
„De atâteori m'am întrebat:
„De ce piciorul omului nu poate să-i urmeze pretutindeni, gândul?!

„Și 'nebunit,
„M'am răsucit, m'am răsvrătit,
„M'am întrebat de-atâteori olog, zdrobit:
„Dece a vieții lege sau nebuna întâmplare,
„A semănat atâta dor de veșnicie și de infinit
„In văzduhurile gândului neputincios și marginit,
„In trupurile noastre șubrede și pieritoare?!

(M'am întrebat.)

Cu această atitudine lăuntrică, poetul nu se îndepărtează de lumea înconjurătoare. Din potrivă o simte cald și o zugrăvește în linii simple, artistic. Ce frumoase sînt versurile: „Pe pustă”, „Amiaza”, „Firul de iarbă”. „Pe aici a fost un codru uriaș!” cari desigur n'au nimic comun cu toate trăsnaele modelor poetice ale vremii și totuși sunt noi în sensul că exprimă pe înțelesul tuturor simțiri alese, gânduri curate și rare. Cotruș ducând mai departe poezia românească a Ardealului se înalță din rădăcini puternice și sănătoase, nu se cocoafă efemer pe scripete.

Ion Pilat: „*Biserica de altădată*”, ne dă încă un volum de versuri ale talentului său îndesul de consacrat. „Biserica de altădată” înfățișează un nou aspect a acestui talent sănătos D. Ion Pillat e cel dinăi poet cult al nostru, care se apropie de creștinism, ca de o nesecată sursă de inspirație poetică și ca o inclinație spre mai bine. Intrudit cu Francis Jammes, acest admirabil poet creștin al Franței, prin poezia sa pastorală, d. Ion Pilat atinge aproape aceeași perfecțiune de factură ca și Francis Jammes în poezia sa creștină. Ii lipsește însă expresia ideală a credinței. Creștinismul dlui Ion Pillat se resimte de imperfecțiunile neofitului, printr'un realism adeseori prea dureros și prin înclinarea spre materializare a ideii creștine. Totuși dsa isbuteste uneori să creeze o atmosferă pură în jurul ideii creștine. Iată „Cozia”.

Foșnește Olmul, pluta a trebuit.
Dar carul spart în cioburi s'ine iar.
Să chieră peste apă din trecut,
O mânăstire toată de cefștar.
Cu marmure și val și veac se acur,
De ce și astăzi Cozia a rămas?
Trecutul stă pe umbră, în amurg,
Ca umbra lui, ca limba unui veac.

Foșnește Olmul, Stele au săpăpit —
„Cu mână și cu mlațea ne te-ajung.
„Prin ce desăș de codru încălcut,
„Se'ncearcă aripi și se sbat prelung?

„Un dangăt de aramă a sburat...
„Se duce peste văi și peste munți.
„Aproape vezi albastrul tremurat
„Durând din sunet și din suflet punți.

„Aproape simți cu ochii mari deschși
„Cum unul câte unul s'au desprins
„Din noaptea ce se prinde 'n rămuriș
„Hulubii Domnului pe cerul nins.

„Cireșul de pe drum a înflorit —
„E alb de lună multă ca de fiori
„Ori poate peste pomul liniștit
„Stă stolul alb al serafiuilor.

Versul dlui Ion Pillat, de o factură definitivă, e mângăetor ca o săpătură veche în aramă. Cele patruzeci de poezii ale acestui volum se citesc cu plăcere și ră-năd multă vreme în suflet cu aroma lor de discretă simțire.

MANOLE AMPOIANU

Curiozități

Un ofițer american, foarte bogat, căruia în războiul mondial îi fuseser amputate ambele picioare, a început acum o călătorie împrejurul lumii. Nu cu aeroplanul, — să nu-și închipue cineva — ci într'un cărucior obișnuit pe care îl împing doi înși, oameni angajați de el, ce se învoiră să facă acest serviciu în schimbul unui onorar foarte bun. Ofițerul a plecat din Filadelfia. Cu călătoria aceasta, americanul vrea să aducă un pic de variație în viața lui monotonă. Și pe lângă aceasta crede, că arătându-se pe bani în toate orașele pe unde trece, va putea aduna o sumă frumoasă, nu pentru sine, ci pe seama foștilor săi camarazi de război lipsiți de mijloace sau mutilați.

Guvernele tuturor țarilor își pun în joc azi întreaga fantezie de care dispun pentru a inventa impozite noi. De boala aceasta s'a molipsit — cum de alif e firesc — și Dalai Lama, stăpânitorul Tibetului. El încă nu vrea să rămână mal pe jos și nici nu putem zice c'a rămas, când aflăm acum din presa străină că locuitorii din Tibet, toți câți poartă capul lor între două urechi, trebuie pentru acele urechi să plătească dare. În Tibet există deci de prezent trei categorii de cetățeni. Unii sunt bucuoși c'au putut să-și plătească impozitul. Alții sunt mândri că 'n baza avutului lor li s'a făcut cruștea de-a fi supuși la dări grase pentru urechi și pentru ca aceasta să se știe își împodobesc scolicile dela cap cu diamante prețioase. Categoria a treia își taie pur și simplu urechile jos și nu sunt nevoiți să mai plătească dare.

Spre insula Komodo, ce aparține Indiei, au pornit două expediții din cei mai ageri vânători. Intenția lor e să prindă vii câteva exemplare ale unui soi de bestii din care n'a putut fi prins nici unul până'acum. E vorba de-un fel de șopărlă uriașă a cărei lungime ajunge uneori până la 30 de urme. Localnicii cred că aceste animale, cari s'au înmulțit acum foarte tare, își trag originea din fiarele preistorice. Șopărla aceasta gigantica e de slgur o străne-poata a balaurului de care pomenesec poveștile tuturor popoarelor și pe care clima încă îi are ca simbol.

I N S E M N Ă R I

NOTE DESPRE MIȘCAREA LITERARĂ ȘI INTELLECTUALĂ:

Casa lui Viăhuță. Soția regretatului poet, care a fost Alexandru Viăhuță a avut buna inspirație să dăruiască societății „Mormintele eroilor” casa lor din comuna Dragosloveni, jud. Râmnicu-Sărat, în care se va instala un muzeu regional și o casă de citire. Muzeul și casa vor purta numele poetului, iar pentru veșnică aducere aminte că între acele scumpe ziduri a trăit și a cugătat unul dintre aleșii neamului se va așeza acolo o placă comemorativă, înfățișând portretul în bronz al lui Viăhuță.

Ideea ne bucură, cu atât mai mult cu cât nu este în obiceiul nostru să ne cinștim oamenii și să ne însemnăm pentru viitorime locurile pe unde ei au trecut prin această scurtă viață. Să dăm numai o raită prin istoria noastră literară așa de puțin întinsă. Cine mai știe de casa unde a trăit Costache Negruzzi, cel dintâi mare novelist al noastre? Dar Fillmon, tatăl romanului românesc? Dar Grigore Alexandrescu? Dar Dimitrie Bolintineanu, care totuși n'a fost, mai puțin poet ca Blaga? Bojdeuca lui Creangă dela Iași se dărâmă. Era vorba să se înființeze și acolo un muzeu, în amintirea prozatorului moldovan.

Despre literații noștri mai noui, să nu mai vorbim. Aceeași lipsă de pietate ne lasă să trecem nepăsători pe lângă ceea ce ni-i aminteste. Și dacă „dincolo” este așa, nici aici nu stăm mai bine, deși ungerii și sașii nu pierd niciun prilej de a ne da elocvente exemple.

Viăhuță a fost un fericit. El a avut parte de purtarea de grijă a unei soții, pentru a da cuvenită durată casei unde a trăit poetul zile bune și zile triste. Altfel și el ar fi fost ulțat, ca atâția alții.

Treizeci de ani de teatru. D. Ion Livescu, societar al Teatrului Național din București, publică sub acest titlu un valoros volum de contribuții la istoria teatrului românesc. Intreaga mișcare dramatică a Capitalei, din ultimii treizeci de ani se perindează cu juste observații în acest volum, care nu este numai o lucrare anecdotică, ci și o prețioasă lucrare documentară. E zugrăvită acolo în linii precise epoca glu-

rloasă a afirmării teatrului românesc. Dela interpreții de frunte, la autorii dramatici și directorii de teatru, nimic vrednic de relevat nu scapă autorului, care pe lângă un mare actor a fost totdeauna și un om de cultură.

Iată pe bătrânul profesor de artă dramatică, regretatul Ștefan Velescu, care a creat atâtea generații de actori și care a fost unul din stâlpii teatrului românesc modern. Iată pe Gr. Manolescu, acel artist al scenei, mort prea curând, care a lăsat neperltoare creații și a făcut să răsune gloria teatrului românesc până la Viena, unde nu s'a silit să joace în românește. Iată pe Aristița Romanescu, tragediană de rasă, iată pe Ștefan Iulian și pe Mateescu, actori îndrăgiți de meseria lor, iată pe Const. Stăncescu, profesorul, iată pe Agata Bărescu și iată pe cei ce se ridicau la rădăcina acestor glorie, Noțara, Niculescu, Vasile Leonescu, Liciu Toneanu, Brezeanu și atâția alții.

Cu câtă rară înțelegere vorbește d. Livescu despre îndărjirea „bătrânilor” pasionați și mândri de arta lor. Paginile despre mediul artistic din teatrul Teodorinilor, dela Craiova, sunt pagini de pioasă evocație a unor vremi glorioase și a unor figuri de apăsori.

Alături de aceștia, d. Livescu ne zugrăvește atâtea figuri de autori, dela Ventura la Delavrancea și atâtea personalități cari au ilustrat conducerea teatrului Capitalei, Al. Davilla, Pampiliu Eliad și alții.

Citind cartea dlui Livescu pătrunzi adânc în istoria teatrului românesc, ca într'un muzeu bine și cu dragoste întocmit.

„Năpasta” jucată în Italia. Remarcam în numărul nostru trecut interesul pe care a început să-l aibă literatura românească în strălăutate. Autorii români încep a fi căutați și gustați. E un semn al vremii, de care ar trebui să ținem seama, înlesnind cât mai mult intrarea literaturii noastre în cadrele literaturii universale.

Iată un nou fapt. Ziarele italiene vorbesc cu elogii despre spectacolul dat la Brescia cu „Năpasta” lui Caragiale în italianele. Puternica dramă a lui Caragiale a impresionat adânc și a afirmat încăodată

viguroasele resurse artistice ale literaturii noastre. „La glustiziera” a lui Caragiale, spun ziarele italiene va face serie de spectacole prin multiplele ei calități dramatice.

Descomplectarea Operei din Cluj. Ziarele Bucureștene vorbesc de reorganizarea Operei române din Capitală, care zilnic anunță noi angajamente. Se face mari pregătiri în vederea unei stagiuni, care se anunță strălucită.

Ciudat e însă că această organizare a Operei române din Capitală, înseamnă o nouă desorganizare a Operei române din Cluj în adevăr, între noile angajamente ale Operei bucureștene vedem doi dintre artiștii fruntași ai Operei din Cluj, Dna Ionașcu și d. Apostolescu. De asemenea dna Zăvoianu cu care se trata un angajament pentru Cluj, s'a angajat la București. E lesne de înțeles că nu ne poate bucura faptul că Apostolescu pleacă. Tenorii buni nu se găsesc pe toate drumurile. Dar nici plecarea dnei Ionașcu nu va putea fi ușor înlocuită. Și ne întrebăm cu justificată îngrijorare, ce va face direcția Operei noastre cu această nouă și simțitoare descomplectare în personalul artistic, după ce d. Const. Pavel, sufletul Operei va fi și dsa plecat la București, unde se zice că e angajat în condiții extraordinare ca director de scenă?

De câțiva ani de zile asistăm în fiecare toamnă la această dureroasă destrămare. Pornită în condiții strălucite acum șapte ani, Opera Română din Cluj a lăsat în fiecare an să-i plece forțele artistice, cari i-au creat atunci o bună faimă. A plecat rând pe rând baritonul Teodoroscu, soprana El. Roman, tenorul Grozăvescu, basul Steiner, cântărețele dna Tiron și Ana Rozsa, iar acum Pavel cu ultimii protagoniști.

Cu ce rămânem? Și ce punem în aceste goluri?

POȘTA ADMINISTRAȚIEI

Marg Mihașca. Am primit cei 350 le și fiindcă nu ați avut pe anul trecut restanță decât 100 lei, 250 l-am trecut pe anul acesta până la 15 Octombrie când vi se va opri timiteria revistei.

Tralan Costea Adresa v'am schimbat-o Radu Ioan, Deva. Adresați-vă pentru cartea aceea la Librăria Ciurcu din Brașov.

Școala Normală. Confirmăm primirea banilor.

Dr. Ieomin Otirescu. Am primit cei 500 Revista vi se va sista la finea anului, când expiră abonamentul pe care l'ați plătit.

Cosinzeana

Revistă săptămânală literară

Biroul

Cluj, Piața Cuza Vodă No. 16

Abonamente:

Pe un an în țară . . . 300 lei
 în străinătate . . . 600 lei

Un exemplar 6 lei

Pentru colaboratori:

Manuscrisele trimise trebuiesc scrise citeț, în rânduri rare, pe o singură pagină. Lucrările nepublicate se ard.

Pentru autori și editori:

Lucrările trimise într-un singur exemplar se publică numai la bibliografie. Pentru recenzii trimiteți două exemplare pe adresa redacției. Revistele fac excepție de la această regulă.

Cadoul cel mai frumos pe care-l puteți face unui prieten, rude sau cunoscut, este o colecție din revista săptămânală

„COSINZEANA”

cu
 sute de
 ilustrații,
 poezii, nuvele,
 schițe romane, articole
 dări de seamă și flori de o zi

Colecția din anul 1922 costă
 120, cea din 1923, 150 Lei,
 cea din 1924 și 1925 câte
 200 Lei.

Adresa destinatarului

1039
 Emilian Stoica protopop
 Cobalm
 J. T. Mare

O C U L T I S M

Reușești în viață numai prin voință. Ca să-ți poți forma voința trebuie să te cunoști.

Venim în ajutorul Dumniavoastră, descriindu-vă perfect temperamentul și facultățile naturale psihice.

Trimiteți la redacție: o fotografie și suma de Lei 60, arătând care vă este culoarea ochilor (negru, căprui, verde, albastru), statura (înalt, subțire, scurt, gras), etatea, sexul, ocupația și scrisoarea D-estră scrisă necaligrafic (naturală).

Puteți formula și câteva întrebări asupra talenților înăscute, cari vă interesează.

FOTOGRAFIA SE ÎNAPOIAZĂ

IMPRIMATE DE ORICE NATURA

FURNIZEAZĂ
 PROMPT
 ȘI IEFTIN

T

TIPOGRAFIA

D^ș S. BORNEMISA

CLUJ
 PIAȚA CUZA
 VODĂ No. 16

COMENZI

VENITE PRIN POSTĂ SE EXECUTĂ CU PRECADERE !!